

Editura NEUMA
Strada Libertății, nr. 188
Apahida, Județul Cluj

Editor: Andrea H. Hedeș
Coperta și DTP: Gelu Iordache

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NEGREA, GELU

Gânduri răzlețe : eseuri / Gelu Negrea. - Apahida : Neuma, 2022
ISBN 978-606-9610-45-9

821.135.1

Gelu Negrea

**GÂNDURI
RĂZLEȚE**

Editura
NEUMA
2022

încheie ori să se sprijine în aliniatul doi – maximum trei – pe un citat. Or, ce reprezintă acesta dacă nu o formă – subțire, însă vizibilă cu ochiul liber și, în fond, neîndoielnică – a faptului că arta compozițiilor scrise se reazemă de multe ori și în bună măsură pe diverse alte forme ale artei compozițiilor scrise?

În fine, dar nu în ultimul rând: până și simpla alegere și transcriere a unui citat dintr-un autor și plasarea sa alături (deci, împreună cu) idei proprii constituie, până la urmă, o formulă de creație la fel de originală sau măcar la fel de acceptabilă ca oricare alta. Dacă-mi amintesc bine, parcă genialul Jorge Luis Borges a spus cândva că, încercând să copieze cuvânt cu cuvânt Don Quijote de La Mancha de Miguel de Cervantes Saavedra, a obținut o cu totul altă operă, nu-i așa?

Citiți, rogu-vă, așadar, cele ce urmează cu înțelegerea generoasă dovedită inițial de redacția revistei Neuma, în paginile căreia a apărut cea mai mare parte a acestor însemnări.

Au existat în istoria lumii trei zile unice și irepetabile, altfel decât toate celelalte milioane de zile care învăluie nesfârșita rotire în eter a Pământului. Trei zile în care a fost abrogată legea supremă a universului: moartea. Oamenii n-au fost conștienți de singularitatea lor și, ca urmare, s-au comportat banal, comod și rutinier.

Faptul a rămas, totuși, consemnat într-o carte apărută în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea într-o țară de la marginea orientală a Europei numită România. Pe autorul său, localnicii îl consideră un geniu literar și nu greșesc. Europeanii, în schimb, îl ignoră. Și pe el, ca și pe mulți alții, născuți ori trăitori pe aceleași meleaguri. Numele lui este **Ion Creangă**, iar strania, neverosimila narațiune poartă titlul *Povestea lui Ivan Turbincă*.

Cu sau fără știința sau aprobarea lui **Dumnezeu**, dar cu putere dăruită de El (întru alte pământești folosințe, ce-i drept), un militar rus, cam grobian de felul său, iubitor foarte de muzică, băutură și muieri, pe nume **Ivan Turbincă**, o azvârle pe **Vidma** (moartea, adică) în turbinca lui atotîncăpătoare și o uită acolo timp de trei zile.

Trei zile nepereche, în care pe pământ doar s-au născut oameni, dar nu a murit niciunul.

Trei zile în care omenirea a cochetat inconștientă cu eternitatea...

***

George Orwell, autorul celebrului roman *O mie nouă sute opt zeci și patru*, în care Fratele cel Mare proclamă, printre alte lucruri memorabile, dragălășenii de genul „războiul este pace, libertatea este sclavie, ignoranța este putere”, a avut grijă să atragă atenția cititorilor săi mai puțin inteligenți sau mai neatenți:

„Vedeți că eu am scris un avertisment, nici decum un manual!”

Rezultatele avertismentului s-au văzut cu ochiul liber de-a lungul timpului...

***

De ce „la început era Cuvântul”, iar nu „la început a fost **Dumnezeu**”? De ce această substituție a termenilor în incipitul *Evangeliei lui Ioan*? Nu era firească deschiderea ei cu o afirmație „tare”, gen: „La început a fost **Dumnezeu**”, urmată – în logica biblică, dar și în aceea aristotelică – de cuvenitul: „și la **Dumnezeu** era Cuvân-

tu și Cuvântul era **Dumnezeu**”? Aceasta ar fi permis o „traducere” a textului simplă, însă profund coerentă de tipul: **Dumnezeu** de la început și al tuturor începuturilor era înzestrat cu darul vorbirii (al cuvântării).

El, care va să zică, dispunea de calitatea unică de a vorbi (de a cuvânta). Putea, altfel spus, să întrebuițeze, după voie sau după nevoie, cuvintele al căror singur deținător și cunoscător era. Dar care va să fi fost funcția vorbirii **Sale**?

În primul rând, funcția de reprezentare. Verbul, Logosul nu exista în afara lui **Dumnezeu**. Era totuna cu **El**. Era forma **Lui** de manifestare. Prima și unica – cel puțin atâta vreme cât nu știm dacă **Dumnezeu** vedea, auzea, mirosea... Nu știm acestea, însă cel mai probabil ar fi că nu, atâta vreme cât nu exista nimic de văzut, de auzit, de pipăit, de gustat, de mirosit. Nimicul Inițial nu putea fi perceput, așadar, prin simțurile comune.

Fenomenologic, ceea ce trebuie să numim – deocamdată, cel puțin – Nimicul Inițial își anunță existența pentru prima oară ca semnal auditiv. Pe cale de consecință, auzul trebuie considerat primul dintre simțuri. În ordine cronologică, cel puțin.

În eternitatea tăcută (fie cea din cosmosul inexistent, fie cea din „dimensiunea interioară – nemărginită și supra-temporală – a lui **Dumnezeu**”, ca să recurgem la vorbele lui **Bartolomeu Anania**), se articulează, la un moment dat, un Cuvânt care se aude – în afara sau înlăuntrul lui **Dumnezeu**.

Dar Cuvântul acela nu are nici o dimensiune. Fizică, să-i spunem. Și nici curenta-i funcție de comunicare.

La (sau întru) început, **Dumnezeu** nu comunică pentru bunul motiv că nu are cu cine.

Cu atât mai puțin de ce, pentru că – nu-i așa? – o cauză nu poate fi concepută în absența a minimum două elemente care, într-un fel sau altul, să intre în relație...

***

Funcția esențială (pentru că și unică) a Logosului divin este aceea performativă.

Ce înseamnă asta? Pe scurt, reluând o definiție a filosofului italian **Giorgio Agamben**, a performa este echivalent cu a face lucruri cu vorba. Cuvântul lui **Dumnezeu** este simultan, coincident și echivalent cu Fapta, cu Lucrul. Rostirea este totuna cu făptuirea. Recte, cu geneza, cu

nașterea, cu înființarea. Cu creația, în sens generic. Cuvântul întrupează.

În acest exercițiu performativ, el devine egal cu **Dumnezeu**, este forma de manifestare a existenței acestuia: „Cuvântul era **Dumnezeu**”. „Era” în sensul că dispunea de calitățile și puterile **Lui**. Că înfăptuia în numele **Lui**:

„Toate prin **El** s-au făcut și fără **El** nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut” (Ioan I, 3).

Lipsit de Cuvânt – în absența Logosului performativ, adică – **Dumnezeu** însuși nu există. Sau, în orice caz, este o entitate sterilă. Abia când se decide să cuvânteze, **Dumnezeu** dobândește substanță și sens.

De ce n-o face însă înainte de însăși Facerea?

Întrebarea pare legitimă, dar nu e. Pentru că, în prealabil, trebuie răspuns la o alta, și anume: pe durata veșniciei, poate fi conceput și imaginat un „înainte de”? Nu, fiindcă punctul de referință putând fi plasat oriunde pe abscisa ori ordonata timpului, „înainte” și „după” se golesc de sens. La fel și întrebarea.

Sigur rămâne că Geneza era la îndemâna lui **Dumnezeu** pentru că **El** era deținătorul posibilității și mijloacelor de a o înfăptui: „Cuvântul era la **Dumnezeu**”. Ținea de decizia **Lui**, așadar, faptul

de a-l activa, a-l pune la treabă, a-l preschimba în fenomen.

Ceea ce, la un moment dat, se întâmplă cu tot și cu toate: Geneza!

Dar forța Cuvântului nu se reduce la infinita lume neînsuflețită, la Cosmos, la Universul lucrurilor, fenomenelor și proceselor din ceea ce oamenii vor numi Natură. Cuvântul eliberat – nu se știe de ce și când – din sinele **Dumnezeului** atotputernic cu care se identifică, ascunde și miracolul suprem: Viața.

„Viața era într-Însul, și viața era lumina oamenilor...”.

Abia acum, Geneza este completă: **Dumnezeu-Cuvântul** și-a făcut datoria până la capăt, și-a împlinit menirea, lucrurile căpătând trup, iar **VIAȚA** revelându-se...

***

O vorbă nu foarte profundă, însă demnă de ținut minte a scriitorului japonez **Haruki Murakami**:

„Poate că muzica nu va schimba lumea, dar cu siguranță îi va schimba pe cei care o ascultă”.

Nu devin însă oare niște oameni schimbați – de muzică sau de orice altă formă de artă – doar

susceptibili, capabili și chiar în măsură să schimbe lumea cu pricina?

Întrebarea este, fără îndoială, retorică așa că nu presupune în chip obligatoriu un răspuns. Dar nici nu-l înlătură dintr-o ecuație firească...

***

De ce, după trădarea lui **Iisus** pentru obscenii treizeci de arginți, sinuciderea lui **Iuda** nu este menționată decât în una dintre cele patru evanghelii recunoscute, aceea a lui **Matei**? Gestul – în măsura în care va fi fost real – nu putea fi eludat: era semnificativ și pilduitor, legându-se de un episod decisiv al vieții lui **Iisus** – vinderea **Lui**. Cum se face atunci că a fost ignorat de ceilalți trei evangheliști? Personal, întrevăd doar două explicații posibile.

Prima: spânzurarea lui **Iuda** este un fals istoric. În realitate, omul și-a îndeplinit promisiunea, a încasat onorariul și a dispărut în uitarea unei existențe anonime. Cei trei evangheliști își reduc depozitia la fapte, lăsând posteritatea să judece gestul apostolului, fără a-l problematiza în chip de conștiință vinovată.

A doua explicație: omițătorii au realizat că ideea de pedeapsă laică – chiar și autoadministrată

– se opune spiritului creștin care postulează dreptul exclusiv al lui **Dumnezeu** de a judeca și a pedepsi. Oricât de dezgustător se purtase, **Iuda** trebuia lăsat în grija justiției divine. El nu se cuvenea să devină victima dreptății laice. El era un om, și nu cel dintâi dintre oameni. Singurul care dispunea de latitudinea, de dreptul la a da viață și de a o curma trebuia să rămână **Dumnezeu**. Când **Iisus**, în secvența euharistiei, proclamă iminența vânzării, **El** nu pronunță și nici nu sugerează condamnarea făptașului.

Poate că, întrebat, ar fi așezat și trădarea lui **Iuda** sub semnul aceluiași „Doamne, iartă-i pre ei că nu știu ce fac” de ceva mai târziu. Sau, în orice caz, ar fi reiterat porunca formulată într-o împrejurare anterioară, conform căreia, dată fiind natura lor esențial coruptă, oamenilor le este interzisă judecarea celorlalți oameni.

Când le spune lapidatorilor femeii păcătoase: „cel care este fără de păcat să ridice primul piatra”, **Iisus** instituie interdicția judecării omului de către om, transferând în exclusivitate acest drept **Divinului Său Tată**, în numele căruia vorbește și făptuiește.

Evangelistul **Matei** se abate într-un fel, de la învățătura **Mântuitorului**, amestecând nepermis

justiția divină și cea seculară. Un **Iuda** nepedepsit pe pământ lăsa deschisă speranța în impenetrabilitatea dumnezeiască a Judecății de Apoi, ale cărei criterii doar **Cel de Sus** le cunoaște. Inducerea ideii că justiția umană și cea divină s-ar putea suprapune este anticreștină. Nimeni nu are căderea să judece în numele **Domnului** pentru că nimeni nu poate pătrunde gândurile **Lui**, care trebuie să rămână nebuloase și paradoxale. Altfel, și faptele lui **Dumnezeu** ar intra sub incidența cugetelor pământești, iar rezultatul ar fi un dezastru, fie și numai pentru că ar lăsa loc de evaluare a gestului **Tatălui** de a-și sacrifica **Fiul**, părăsindu-l („**Eli, Eli** lama sabachtani?”).

Lăsarea lui **Iuda** nepedepsit – de oameni, de el însuși, nu contează! – semnifică încrederea nu doar în judecata divină, ci și în atotputer-nicia lui **Dumnezeu**, cel care îl delegă pe apostol să-i săvârșească voința. Un **Dumnezeu** care veghează trădarea fără a interveni, trimițându-i apoi uneltei **Sale** gândul pedepsitor este un **Dumnezeu** nesigur, ezitant, dacă nu de-a dreptul duplicitar. Or, **Iisus** cultivă fără abatere, de la începutul la sfârșitul vieții **Sale**, imaginea infailibilității lui **Dumnezeu** și a tuturor actelor **Sale**.